

УДК 656:658СЕМЕНОВА С. М.^{1*}, ШПИРКО О. М.^{2*}

^{1*} Каф. обліку і оподаткування, Державний університет інфраструктури та технологій, вул. Кирилівська, 9, м. Київ, 04071, Україна, тел./факс: (044) 463-74-70, ел. пошта: f430@ukr.net, Semenova_SM@duit.edu.ua

^{2*} Каф. обліку і оподаткування, Державний університет інфраструктури та технологій, вул. Кирилівська, 9, м. Київ, 04071, Україна, тел./факс: (044) 463-74-70, ел. пошта: olja53@ukr.net, Shpyrko_OM@duit.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МОНАКО

Вступ. Передумови економічного розвитку будь-якої країни є індивідуальними, проте застосування бенчмаркінгу і запозичення позитивного досвіду інших країн є актуальним завданням для кожного уряду, особливо вітчизняного на шляху активних реформ. Монако, як всесвітньо відома маленька країна, демонструє успішну динаміку економічного розвитку, зростання ВВП, забезпечення високого рівня життя населення. Однією з передумов є гнучка система оподаткування та сприяння розвитку бізнесу, підтримка економічних та інноваційних ініціатив, покращення інвестиційної привабливості. **Мета.** Визначення динаміки економічного розвитку Монако протягом 2008-2017 рр., структури галузей економіки, що формують ВВП, особливостей оподаткування, вимог до започаткування бізнесу та напрямів державної підтримки його розвитку. **Результати та обговорення.** Визначено передумови та показники економічного розвитку Монако, провідних галузей економіки, динаміки зовнішньоекономічної діяльності, факторів в оподаткування, які сприяють інвестиційній привабливості країни. **Висновки.** Охарактеризовано показники економічного розвитку Монако, динаміки ВВП, основних галузевих особливостей. Встановлено базові податкові преференції, які сприяють започаткуванню бізнесу та його розвитку в Монако (вимога забезпечення обсягів діяльності понад 75 % у князівстві). Створення сприятливого податкового клімату для закордонних інвестицій і одночасне узгодження фінансової політики з Францією та Європейським Союзом дозволило привабити до Монако безперервний потік зарубіжних інвестицій, тому окремі елементи монакського досвіду заслуговують на те, щоб бути використаними українським суспільством на шляху реформ.

Ключові слова: оподаткування; економіка; ВВП; розвиток; міжнародні відносини; Монако

Постановка проблеми

Монако є другою найменшою за розміром, після Ватикану, суверенною державою Європи, розташованою за 20 км від Ніцци. Монако має ряд особливостей щодо площі, місця розташування, історії, економічних передумов розвитку. Це розвинена країна з високим потенціалом та позитивною економічною динамікою. Монако, маючи вихід до Середземного моря, стало популярним курортом, привабливим для туристів через казино та приємний клімат, а також для бізнесменів, де відповідні податкові преференції створили передумови для розвитку економіки. Перевагами ведення бізнесу в Монако є: дотримання банківської таємниці та низькі податки, що залучають мільярдні статки з-за кордону. Наприкінці 90-х рр. обсяг коштів, розміщених у монакських банках, мав щорічний приріст 18 %. Відсутній зовнішній державний борг, високі валютні резерви (порядку \$ 2 млрд) та низьке безробіття (3 %) сприяють стабільності

економічного розвитку. Поряд з цим слабкими сторонами є: залежність від економічних коливань у Франції й Італії, розкриття підозрілих банківських рахунків відповідно до угоди із Францією (з 1994 р.) згідно з практикою інших розвинених країн, відсутність мінеральних ресурсів, які спричинили повну залежність Монако від імпорту. ПДВ приносить 55 % державних доходів, тому тиск з боку ЄС щодо посилення банківського й податкового законодавства може помітно вплинути на економічний розвиток країни.

Князівство успішно залучає різноманітні, екологічно безпечні, інноваційні галузі промисловості з усього світу. Причина – низькі податки і скасований державний податок з індивідуального прибутку. Князівство, однак, утримує монополії в декількох галузях, у тім числі: тютюнові вироби, телефонні лінії, пошта. Високий рівень життя населення (приблизно такий, як у багатих районах Франції) спонукає залучати досвід Монако в управлінні економікою та

податковою системою для покращення умов життя та інвестиційної привабливості в інших країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Економічне середовище, динаміка показників ВВП, торгівлі, міжнародних зв'язків, інвестиційної привабливості Монако у вітчизняній літературі висвітлені не достатньо, слід відмітити праці Р.А. Кривоноса [2], І.В. Амеліни, Т.Л. Попової, С.В. Владимірова [1], І. М. Посохової, П. Г. Перерви, О. Д. Матросової, В. Г. Дюжевої, В. О. Матросової [4]. Питання оподаткування Монако практично не досліджені. Поряд з цим відомі публікації зарубіжних вчених, а саме: R. Harris [5], J.R. Markusen, T. Rutherford і D. Tarr [6], В. Bartmann [7], J.C. Duursma [8], С.І. Williams [9]. Проте при проведенні досліджень необхідно враховувати останні дані з урядових сайтів, які містять статистичну інформацію та відомості щодо вимог до ведення бізнесу та оподаткування [10-16].

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою статті є визначення динаміки та складових економічного розвитку і особливостей системи оподаткування Монако, визначення позитивного досвіду для застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу

Князство Монако – мікродержава на Півдні Франції на березі Середземного моря.

На суші Князство межує з Францією, департамент Приморські Альпи. Площа країни становить 2,0 км² на 2014 рік.

Країна розширює територію, засипаючи прибрежні води. За останні двадцять років територія країни збільшилась майже на 40 га за рахунок осушення моря.

Монако включає округи-міста, що злилися:

- 1) Ла-Кондамін (бізнес-центр та порт);
- 2) Монако (старе місто);
- 3) Монте-Карло (світовий ігровий центр);
- 4) Фонтвіль (промисловий район).

Голова держави – Князь (Князь Монако) Альбер II (з 2005 року після смерті Реньє III; уряд очолює Жан Оссеїль. 3 травня 1993 Монако – член ООН.

Розглянемо основні економічні показники розвитку Монако. За даними офіційної статистики ВВП Монако на 2017 становив 5,68 млрд євро порівняно з 5,85 млрд євро у 2016 році. Що на 3,5% менше (скориговано з урахуванням інфляції).

Темпи зростання у Князстві сповільнилися з 2013 року (з + 9,7% у 2013 році до +3,4% у 2016 році).

У 2016 році зростання відбулося внаслідок діяльності будівельної галузі (розвиток нерухомості) та інших видів послуг, що призвело до значного прибутку. Динаміка ВВП Монако за 2008-2017 рр. представлена на рис. 1:

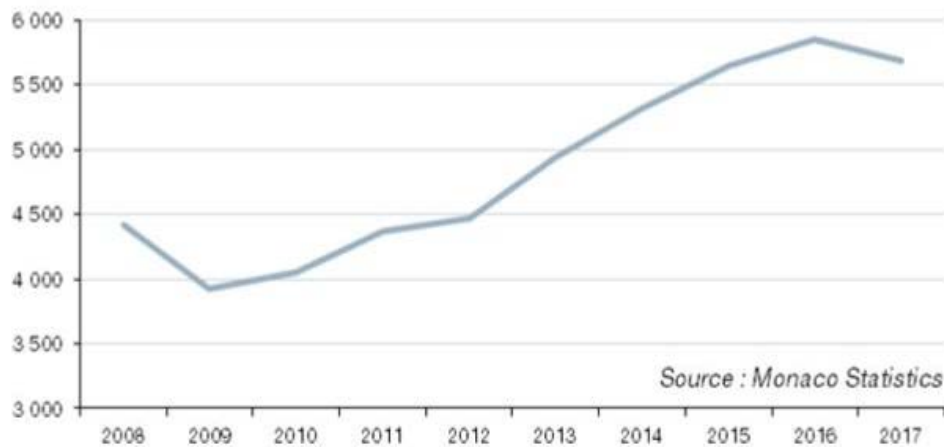

Рис.1. Динаміка ВВП князівства Монако 2008-2017 рр.
[<https://www.monacostatistics.mc/Economy-and-Finance/GDP>]

У 2017 році два сектори – будівництво та інші види послуг, похитнулися і навіть зазнали незначного зниження. Їхня діяльність безпосередньо вплинула на загальний ВВП Князівства Монако.

На рисунку 2 зображено галузеву структуру формування ВВП Монако за статистичними даними у 2017 р.

Отже, три сектори формують майже половину багатства, виробленого у князівстві:

1) Фінансові та страхові послуги (17,8% ВВП);

2) Науково-технічна діяльність, адміністративні та допоміжні послуги (17,0% ВВП);

3) Операції з нерухомістю (10,0% ВВП), що з першого місця у попередні роки досягла трійки в результаті скорочення обсягів будівництва.

Ці три провідні сектори досягають успіху, кожен з яких досяг найвищих рівнів. ВВП фінансової та страхової діяльності збільшився на 7,7 %, перевищивши 1 млрд. євро вперше.

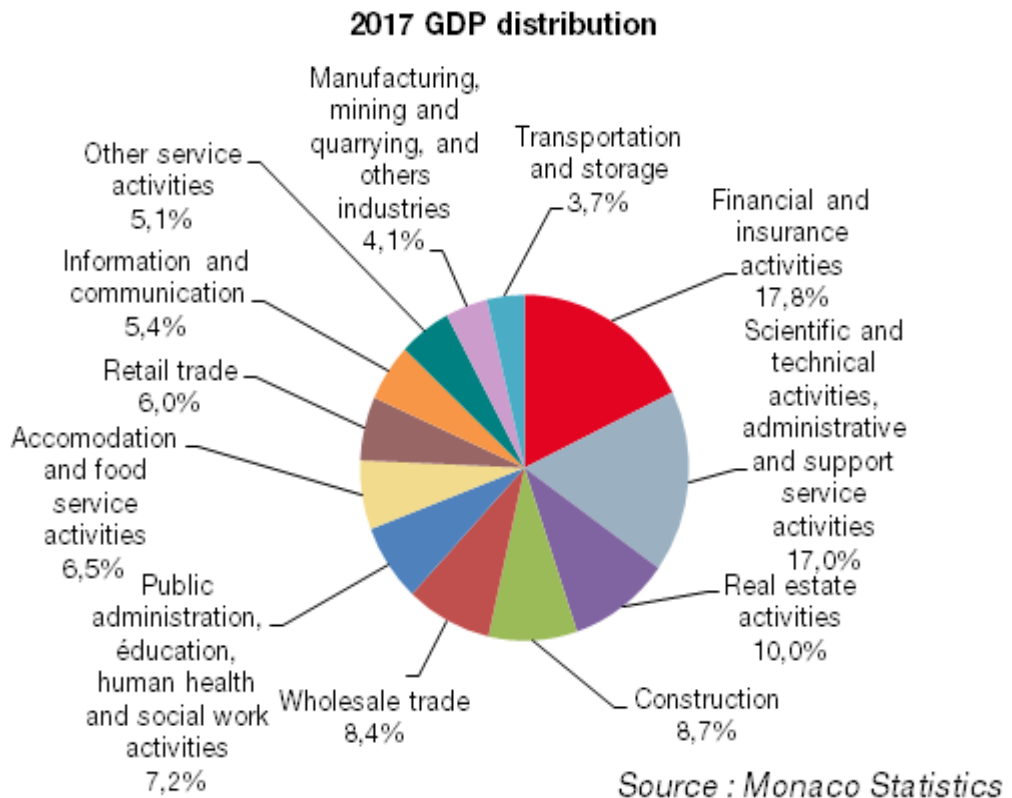

Рис. 2. Структура галузей за їхнім внеском у формування ВВП Монако у 2017 р.
[<https://www.monacostatistics.mc/Economy-and-Finance/GDP>]

Незважаючи на зниження ВВП, зайнятість продовжувала зростати протягом 2017 року, як у державному, так і в приватному секторах, а у грудні зафіксовано додатково 1853 співробітників (+ 3,5%). Сума виплаченої заробітної плати зросла на 4,1%, що становить більше половини ВВП (50,8%). Це відповідає частці щорічно створюваного багатства, яке перерозподіляється у вигляді зарплат і соціальних внесків (рис. 3).

Після чотирьох років поспіль зростання валового операційного надлишку, сформо-

ваного компаніями, скоротилося (-9,5% в номінальному вираженні). Монегаські підприємці скоротили заробітну плату до мінімального рівня.

Податки, сплачені на продукцію, в номінальному вираженні збільшилися на 0,1%, але в реальному вираженні зменшилися на 0,6% (скориговані на інфляцію), завдяки чому вони склали 13,1% виробленого багатства. ПДВ на майнові та трансферні мита зменшився, а інші податки зросли.

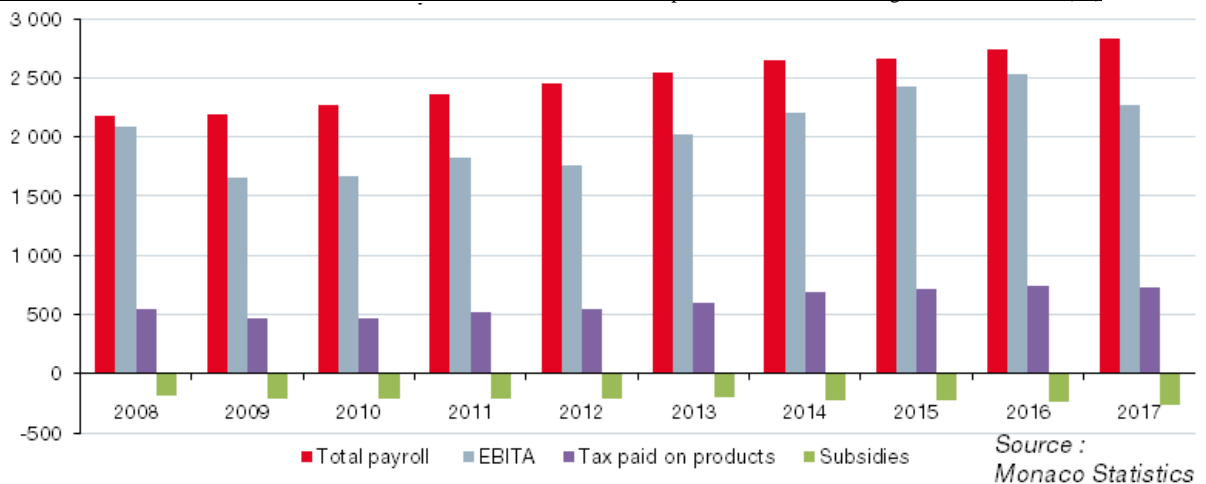

Рис. 3. Динаміка розподілу ВВП Монако за 2008-2017 рр.
[<https://www.monacostatistics.mc/Economy-and-Finance/GDP>]

Сума субсидій суттєво збільшилася (+ 16,1%), насамперед через створення Фонду захисту та коштів, виділених на енергетичний перехід.

ВВП на душу населення у Монако становив 67786 євро у 2017 р., що на 6,7% нижче реального показника. Проте у 2017 р. ВВП на одного працівника та показник продуктивності праці знизилися на 6,8% до 104603 євро.

Залежність Монако від туризму та банківської діяльності для свого економічного зростання залишила її вразливою до спадів у Франції та інших європейських економіках, які є основними торговими партнерами князівства. У 2009 році ВВП Монако знизився на 11,5%, оскільки криза євросони спричинила різке падіння обсягів туризму та роздрібної торгівлі та продажу житла. Скромне відновлення відбулося у 2010 році та посилювалося у 2013 році, при цьому зростання ВВП склало більше 9%, але економічні перспективи Монако залишаються невизначеними. У четвертому кварталі 2018 р. оборот Князівства, без урахування фінансової та страхової діяльності, збільшився на 402,4 млн. євро, або на 2,9%. Це було зумовлене високою ефективністю в трьох секторах: науково-технічній діяльності, адміністративних та допоміжних послугах (+ 157,6 млн. євро), діяльності з нерухомості (+ 151,8 млн. євро) та інших видах послуг (+ 133,6 млн. євро). Майже всі підсектори (інжиніринг, консультації з питань управління, зайнятість, пов'язані з працевлаштуванням тощо) науково-технічної діяльності, адміністративних та допоміжних служб зросли. Збільшення доходів

від операцій з нерухомістю (+ 152 млн. євро) в основному пояснюється діяльністю торговців нерухомістю (+ 144 млн. євро) [15].

Хороші результати діяльності у 2017 р. спостерігаються у сфері спорту, відпочинку та дозвілля (+ 24,2%) сприяє розвитку сектору інших видів діяльності.

Підтверджується зростання продажів житла та громадського харчування, що спостерігається з початку 2018 року.

З 55,427 робочих місць і понад 2000 додаткових робочих місць у порівнянні з груднем 2017 року заробітна плата в приватному секторі зросла наприкінці 2018 року. Тимчасове працевлаштування знову відіграло значну роль у цих цифрах.

Зайнятість у приватному секторі протягом 2018 р. зростає, так, у грудні 2018 року зафіксовано 55 427 робочих місць, що на 2124 більше, ніж на кінець 2017 року, тобто приріст 4%.

Кількість роботодавців також збільшилася в останньому кварталі 2018 р. з 6121 лістинговими організаціями (додатково 154 порівняно з аналогічним періодом попереднього року).

Також збільшується кількість відпрацьованих годин, майже 201 мільйон годин відпрацьовано у 2018 році. Цей показник постійно зростає.

Зростання кількості робочих місць у четвертому кварталі 2018 року значною мірою підтримується науково-технічною діяльністю, адміністративними та допоміжними службами, а конкретніше пов'язаними з працевлаштуванням, які складають майже половину

всіх робочих місць у секторі. Агентства з тимчасової зайнятості у Монако продовжували створювати робочі місця протягом року: наприкінці 2018 року було більше 700 додаткових робочих місць тимчасово порівняно з кінцем 2017 року, що становить приблизно третину від загальної кількості створення робочих місць.

Спостерігається на 8,9% більше робочих місць, ніж у 4 кварталі 2017 року у сфері інформатики та зв'язку, особливо в ІТ-консалтингу.

Поряд з цим є зниження кількості робочих місць у виробництві, гірничодобувній та інших галузях промисловості Монако, що вже було відзначено у 3-му кварталі 2018 року, продовжується, але у грудні сповільнюється. Також збільшується кількість роботодавців у цьому секторі. У сфері транспорту та складування кількість роботодавців істотно скоротилася (-4%), а у сфері фінансової та страхової діяльності зміна кількості роботодавців була найбільшою порівняно з кінцем 2017 року (+ 5,9%) [14].

Кількість новостворених підприємств у 2017 р. скоротилася, але баланс (новостворені мінус ліквідовані) залишається в цілому позитивним (+299).

У туристичному секторі кількість номерів збільшилася, перевищивши 570 тисяч номерів вперше. Зростання кількості приміщень, доступних для продажу, внаслідок часткового відкриття готелю de Paris, призвело до невеликого падіння рівня зайнятості. Число портів заїзду та круїзних пасажирів зросло, зокрема, від розкішних лайнерів.

За даними за 2018 рік, промисловий сектор Монако має позитивну динаміку приросту на 1,6% завдяки хімічній промисловості [<https://www.monacostatistics.mc/Publications/Economy-Bulletin>].

Оптова торгівля та продаж будівель у 2018 р. були стабільними (+ 0,8% та -0,1% відповідно).

Спостерігається зниження надходжень від допоміжних транспортних послуг на 98 млн. євро, що призвело до падіння всього сектору транспорту та складування на 101 млн. євро.

Ринок нерухомості зазнав зростання, з збільшенням продажів і перепродажу. Присутність на громадських автостоянках дещо знижена. Кількість ротацій вертольотів зменшується, незважаючи на збільшення кількості пасажирів. Загальний обсяг торгівлі

продовжує зростати і наближається до 3 млрд. євро. Імпорт збільшується більше, ніж експорт: дефіцит торгового балансу розширюється.

Отже, країна Монако має ряд особливостей щодо площі, місця розташування, історії, економічних передумов розвитку. Це розвинена країна з високим потенціалом та позитивною економічною динамікою.

Держава не має податку на прибуток, поряд з цим у Монако низькі податки на підприємництво. Монако розглядають як податковий притулок як для фізичних осіб, які мають або мали тут місце проживання, так і для іноземних компаній, які створили підприємства та відкрили офіси. Монако, однак, не є притулком без податків, тут є податок на додану вартість за ставкою до 20%, митні збори, податок на прибуток для компаній у розмірі 33% [16], якщо вони не показують, що три чверті (або понад 75%) прибутку генеруються в межах князівства. Монако був офіційно вилучений з "сірого списку" ОЕСР з податковими юрисдикціями, які не співпрацювали в кінці 2009 року, але продовжує стикатися з міжнародним тиском, щоб відмовитися від законів про банківську таємницю і допомогти у боротьбі з ухиленням від сплати податків. У жовтні 2014 року Монако офіційно стала 84-ю юрисдикцією, що бере участь у багатосторонній конвенції ОЕСР про взаємну адміністративну допомогу у податкових справах, що докладає зусиль для боротьби з ухиленням від сплати податків у відкритому морі.

13 березня 2019 року Європейський Парламент прийняв доповідь члена Європейського Парламенту Хуана Фернандо Лопеса Агілара про Угоду про асоціацію між ЄС та Монако, Андоррою та Сан-Марино. Документ містив низку рекомендацій, адресованих Раді та Комісії щодо ходу переговорів, зокрема щодо врахування особливостей трьох держав, систем контролю, економічної співпраці та оподаткування [Рекомендація Європейського Парламенту від 13 березня 2019 року (2018/2246 (INI)].

На прохання HSH Суверенного Принца, Уряд Монако прийняв ряд заходів, щоб допомогти будь-якому інвестору, який бажає створити підприємництво в Князівстві, протягом його адміністративних процедур, щоб задовольнити його очікування і його амбіцій, у терміни, сумісні з економічними реаліями нашого часу. Саме в цьому контексті

адміністрація Монако працює над тим, щоб запропонувати інвесторам, мешканцям та майбутнім жителям середовище, яке сприяє підприємництву. З цією метою Управління економічного розвитку Монако розглянуло форми та порядок створення підприємств, щоб скоротити терміни реєстрації та спростити заходи, вжиті підприємцями.

Крім того, створено Службу, призначену для прийому керівників проектів. Таким чином, відомство є точкою в'їзду для всіх, хто планує переїхати до Монако, як приватно, так і професійно, таким чином полегшуючи їх доступ до привілейованого кола мешканців і підприємств Монако. Завдяки спеціалізованому та дружньому місцю, ця служба виконує роль прийому та прослуховування. Служба надає відвідувачам інструменти та інформацію, які полегшують їх роботу, супроводжує їх у реалізації інвестиційних проектів, а також встановлює їх зв'язок з істотними об'єктами місцевого, державного чи приватного права.

Таким чином, майбутній резидент або підприємець, що бажає інвестувати оселитися в князівстві, знайде в офісі Управління економічного розвитку Монако набір інструментів, ключових контактів та корисну інформацію для підготовки в найкращих умовах свого проекту та сприяння довгостроковому гармонійному розвитку та позитивної динаміки економічних показників Монако.

Вже створені в Монако компанії підтримуються у своєму зростанні за рахунок фінансових заходів у сфері інновацій та міжнародного розвитку.

В Монако створено наступні передумови посилення власної інвестиційної привабливості та успішного залучення іноземних інвестицій (з офіційного сайту уряду: <https://www.gouv.mc>):

1. Суверенна, зразкова, нейтральна і незалежна держава зі стабільними інституціями.
2. Виняткове розташування, доступність і якість життя в центрі Європи, що межує з середземноморським басейном.
3. Тісна, доброзичлива і мультикультурна спільнота (більше 120 національностей, які живуть у гармонії), де зазвичай розмовляють англійською мовою.
4. Місце відпочинку з готельними та морськими інфраструктурами великої якості та традицій.

5. Оригінальна економічна та соціальна модель, відсутність заборгованості та збалансований структурний бюджет забезпечують стійкість.

6. Спортивне, культурне та святкове життя, що поєднує в собі повсякденну практику та багато міжнародних заходів.

7. Національна безпека, як для мешканців, так і для відвідувачів, що є одним з пріоритетів урядових дій, а також добре функціонуюча соціальна інфраструктура та медична система.

8. Диверсифікована та перспективна економіка, з адаптованою податковою системою з динамічним рівнем зайнятості та споживання, що також сприяє сусіднім французьким та італійським регіонам.

9. Місцева адміністрація, доступна і уважна до бізнесу та приватних осіб.

10. Зобов'язання екологічно відповідального та сталого розвитку.

Реєстрація компанії в Монако вимагає вибору з численної кількості дозволених організаційно-правових форм, а саме:

- Société Anonyme Monégasque (SAM) - компанія Монако з обмеженою відповідальністю;
- Société en Commandite par Actions (SCA) - акціонерне товариство;
- Trust – траст;
- Foundation - трастова компанія;
- Société en Nom Collectif (SNC) - партнерство з необмеженою відповідальністю;
- Société en Commandite Simple (SCS) - партнерство з обмеженою відповідальністю.

Вимоги до компанії стосуються її назви, статутного капіталу та корпоративного управління. Повна назва компанії повинне містити найменування компанії і абревіатуру SAM. Заборонено використання слів в назві компанії, які потребують спеціального дозволу (банк, страхова компанія). Мінімальний розмір статутного капіталу коливається від 150000 євро до 450000 євро залежно від передбаченого виду діяльності, наприклад, 250 000 євро для SAM компанії. Статутний капітал компанії на момент реєстрації повинен бути оплачений її засновниками шляхом внесення на депозит на ім'я нотаріуса або в банк.

Юридична адреса повинна бути в Монако, тільки в схвалених урядом офісних будівлях. Немає вимоги ідентифікації реального (реальних) бенефіціара (власника) перед державними органами країни реєстрації. Також

секретар не є обов'язковою посадовою особою в компанії.

Кожна компанія зобов'язана вести поточний бухгалтерський облік.

Промоутери проекту спочатку запрошуються для зустрічі з Генеральним секретаріатом Комісії для представлення запланованих заходів. Потім заявка оформляється шляхом подання належним чином заповненого файлу акредитації, що супроводжується необхідними супровідними документами.

Комісія особливо перевіряє умови фінансової гарантії проекту та репутацію, досвід та професійну компетентність керівників. Суб'єкт господарювання також повинен обґрунтувати приміщення та персонал для виконання запланованих заходів. Рішення Комісії приймається протягом 6 місяців з моменту отримання повного пакету документів.

Кредитні установи, сформовані у формі монегаських філій або акціонерних товариств, повинні спочатку отримати схвалення від французького пруденційного наглядового та розпорядчого органу.

Для інвестиційних фондів також має бути передбачена інвестиційна програма (Закон 1.339, стаття 37) [13]. Залежно від особливостей фонду, під час розгляду справи можуть вимагатися додаткові документи (депозитарна угода, угоду про делегування тощо).

Висновки

Незважаючи на те, що уряд Монако особливо активний у питаннях сталого розвитку, його діяльність поширюється на мобілізацію учасників спільноти та приватного сектору. Приватні ініціативи, виставки, заходи та партнерства сприяють цьому величезному імпульсу. Це стосується підприємств та

організацій, таких як, наприклад, Фонд Монако принца Альберта II. Департаментом туризму та конгресів Монако розроблено спеціальний підрозділ для виявлення будь-яких можливих покращень у сфері туризму для бізнесу та відпочинку та його впровадження у співпраці з усіма зацікавленими суб'єктами в князівстві. Уряд запровадив глобальний підхід до сприяння, на всіх напрямках, розвитку компаній в Монако відповідно до правил етики, прозорості та ефективності. Бізнес і корпоративне право модернізується для задоволення сучасних викликів економіки та сприяння приватній ініціативі. На кожному етапі, від попередніх досліджень до етапів розробки, включаючи саму реалізацію комерційних та інноваційних проектів, уряд пропонує підприємцям підтримку з боку Монако Welcome & Business Office, організації, яка створена для покращення ефективності та індивідуального обслуговування.

Монегаські компанії беруть участь, через свій податковий внесок, у громадських зусиллях. Однак, оподаткування здійснюється таким чином, щоб не перешкоджати їхньому розвитку. З урахуванням ПДВ податок на прибуток є основою Монегаського оподаткування. Проте компанії, які генерують понад 75% свого обороту в Князівстві, не підпадають під дію оподаткування ISB. Крім того, пільги передбачені для новостворених компаній, з виключенням оподаткування протягом перших двох років роботи та декларування розвитку (прогресії) протягом наступних шести років.

Модернізуючи юридичний корпус і стабільність податкової системи, уряд прагне сприяти створенню та розвитку бізнесу в Монако. Позитивний досвід Монако слід запозичувати у вітчизняній практиці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 256 с.
2. Кривонос Р.А. Князівство Монако в європейській системі міжнародних відносин. Міжнародні відносини Серія "Політичні науки". 2017. № 2.
3. Семенова С. М., Шпирко О. М. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. International scientific and practical Congress „Lawyers and Economists”. The Scientific Association of Economists and Lawyers „Fundacio”, December, 5th, 2014, Zagreb (Croatia). Regus Zagreb Grand Center, 2 Hektoroviceva, 2014, 163 p. P.11-17.

4. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство: кол. монографія / За ред. І. М. Посохова, П. Г. Перерви, О. Д. Матросова, В. Г. Дюжева, В. О. Матросової. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 450 с.
5. Harris, R. Applied General Equilibrium Analysis of Small Open Economies with Scale Economies and Imperfect Competition. *The American Economic Review* 74(5), 2004.
6. Markusen, J.R., T. Rutherford, and D. Tarr. Foreign Direct Investment in Services and the Domestic Market for Expertise. Policy and Research Working Paper 2413, Washington D.C. The World Bank, 2002.
7. Bartmann B. From the wings to the footlights: the international relations of Europe's smallest states. *Commonwealth & Comparative Politics*. Volume 50. 2012 Issue 4: Independence, Nationalism And Subnational Island Jurisdictions. P. 535-554.
8. Duursma, J. C. Fragmentation and the International Relations of Microstates: Self-determination and Statehood. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. 461 p.
9. Williams C. J. More than seven decades later, Monaco apologizes for deporting Jews Los Angeles Times. 2015. August 27. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.latimes.com/world/europe/la-fg-monaco-jewsdeportation-apology-20150827-story.html>.
10. Definitiv-Tractat zwischen Seiner Majestät dem Kaiser von Österreich, König von Ungarn und Böhmen, und Höchstihren Alliirten einer Seits, dann, Seiner Majestät dem Könige von Frankreich und Navarra anderer Seits. Geschlossen zu Paris am 20. November 1815, und die Ratificationen ausgewechselt ebendasselbst am Februar 1816 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.staatsvertraege.de/Frieden1814-15/2pfv1815-i.htm>.
11. France and Monaco Treaty establishing the relations of France with the Principality of Monaco (with exchange of letters). Signed at Paris on 17 July 1918 [Електронний ресурс]. / Authentic text: French. Filed and recorded at the request of France on 11 September 1975. – Режим доступу: https://web.archive.org/web/20110519065147/http://untreaty.un.org/unts/1_60000/27/26/00053293.pdf.
12. Friedens- und Freundschafts-Tractat zwischen Seiner Majestät dem Kaiser von Österreich, König von Ungarn und Böhmen, und Allerhöchst Ihren Alliirten einer Seits, dann Seiner Majestät dem Könige von Frankreich und Navarra anderer Seits. Geschlossen zu Paris am 30. und ratificiert am 31. May 1814 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.staatsvertraege.de/Frieden1814-15/1pfv1814-i.htm>.
13. Friedensvertrag von Versailles. ["Versailler Vertrag"]. Vom 28. Juni 1919 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.documentarchiv.de/wr/vv.html>.
14. Baromètre Commerce de détail - 2019.01 Source : Monaco Statistics. Режим доступу: <https://www.monacostatistics.mc/Publications/Barometer-Retail-trade>
15. Bulletin de l'Economie - 4T 2018 Source : Monaco Statistics. Режим доступу: <https://www.monacostatistics.mc/Publications/Economy-Bulletin>
16. Agreements on Tax Matters [Електронний ресурс] / Gouvernement Princier Principauté de Monaco. – Режим доступу: <http://en.gouv.mc/PolicyPractice/Monaco-Worldwide/Agreements-on-Tax-Matters>.

СЕМЕНОВА С. М. ¹ *, ШПИРКО А. М. ² *

¹ * Каф. учета и налогообложения, Государственный университет инфраструктуры и технологий, ул. Кирилловская, 9, г. Киев, 04071, Украина, тел. / Факс: (044) 463-74-70, эл. почта: f430@ukr.net, Semenova_SM@duit.edu.ua

² * Каф. учета и налогообложения, Государственный университет инфраструктуры и технологий, ул. Кирилловская, 9, г. Киев, 04071, Украина, тел. / Факс: (044) 463-74-70, эл. почта: olja53@ukr.net, Shpyrko_OM@duit.edu.ua

ОСОБЕННОСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МОНАКО

Введение. Предпосылки экономического развития любой страны являются индивидуальными, однако применение бенчмаркинга и заимствования положительного опыта других стран является актуальной задачей для каждого правительства, особенно отечественного на пути активных реформ. Монако, как

всемирно известная маленькая страна, демонстрирует успешную динамику экономического развития, рост ВВП, обеспечение высокого уровня жизни населения. Одной из предпосылок является гибкая система налогообложения и содействия развитию бизнеса, поддержка экономических и инновационных инициатив, улучшение инвестиционной привлекательности. **Цель.** Определение динамики экономического развития Монако в течение 2008-2017 гг., структуры отраслей экономики, формирующих ВВП, особенностей налогообложения, требований к организации бизнеса и направлений государственной поддержки его развития. Результаты и обсуждение. Определены предпосылки и показатели экономического развития Монако, ведущих отраслей экономики, динамики внешнеэкономической деятельности, факторов в налогообложении, которые способствуют инвестиционной привлекательности страны. **Выводы.** Охарактеризованы показатели экономического развития Монако, динамики ВВП, основных отраслевых особенностей. Установлены базовые налоговые преференции, которые способствуют началу бизнеса и его развития в Монако (требование обеспечения объемов деятельности более 75% в княжестве). Создание благоприятного налогового климата для иностранных инвестиций и одновременное согласование финансовой политики с Францией и Европейским Союзом позволило привлечь в Монако непрерывный поток зарубежных инвестиций, поэтому отдельные элементы опыта заслуживают того, чтобы быть использованными украинским обществом на пути реформ.

Ключевые слова: налогообложение; экономика; ВВП; развитие; международные отношения; Монако

SEMENOVA S.^{1*}, SHPYRKO O. M.^{2*}

¹ * Dep. Accounting and Taxation, State University of Infrastructure and Technologies, Kyrylivska str., 9, Kyiv, 04071, Ukraine, tel./fax: (044) 463-74-70, e-mail: f430@ukr.net, Semenova_SM@duit.edu.ua

² * Dep. Accounting and Taxation, State University of Infrastructure and Technologies, Kyrylivska str., 9, Kyiv, 04071, Ukraine, tel./fax: (044) 463-74-70, e-mail: olja53@ukr.net, Shpyrko_OM@duit.edu.ua

FEATURES OF TAXATION AND ECONOMIC DEVELOPMENT MONACO

Introduction. The prerequisites for the economic development of any country are individual, but the use of benchmarking and the borrowing of positive experiences from other countries is an urgent task for every government, especially the domestic, on the path of active reforms. Monaco, as a world-famous small country, demonstrates the successful dynamics of economic development, GDP growth, and ensuring a high standard of living for the population. One of the prerequisites is a flexible tax system and the promotion of business development, support for economic and innovation initiatives, and improvement of investment attractiveness. **Goal.** Definition of the dynamics of economic development of Monaco during 2008-2017, structure of economic sectors that form GDP, features of taxation, requirements for starting a business and directions of state support for its development. Results and discussion. The preconditions and indicators of economic development of Monaco, leading branches of the economy, dynamics of foreign economic activity, factors of taxation which promote the investment attractiveness of the country are determined. **Conclusions.** Characterized by indicators of economic development of Monaco, GDP dynamics, main industry features. Established basic tax preferences that promote the start-up of business and its development in Monaco (requirement to provide more than 75% of the work in the Principality). The creation of a favorable tax climate for foreign investment and the simultaneous harmonization of fiscal policies with France and the European Union have made it possible to attract Monaco's continuous flow of foreign investment, so some elements of Monaco's experience deserve to be used by Ukrainian society in the path of reform.

Key words: taxation; economy; GDP; development; international relations; Monaco

REFERENCES

1. Amelina I.V., Popova T.L., Vladimirov S.V. (2013). Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny [International Economic Relations]. Kyiv, "Center for Educational Literature", 256 p. [In Ukrainian]
2. Krivonos R.A. (2017). Knyazivstvo Monako v yevropeys'kyi systemi [Principality of Monaco in the European system of international relations]. *Mizhnarodni vidnosyny Seriya "Politychni nauky" – International Relations Series "Political Science"*. No. 2. [In Ukrainian]

3. Semenova S.M., Shpyrko O. M. (2014). Zbalansovana systema pokaznykiv u formuvanni oblikovo-analitychnoho zabezpechennya upravlinnya pidpryyemstvom [Balanced system of indicators in the formation of accounting and analytical support for enterprise management]. International scientific and practical Congress „Lawyers and Economists”. The Scientific Association of Economists and Lawyers „Fundacio”, December, 5th, 2014, Zagreb (Croatia). Regus Zagreb Grand Center, 2 Hektoroviceva, 163 p. P.11-17. [in Croatia]
4. Posohova I.M., Pererva P.G., Matrosova O.D., Dyuzheva V.G., Matrosova V.O. (2016). Suchasni tendentsiyi mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. Ekonomichna intehratsiya Ukrayiny u svitove hospodarstvo [Contemporary trends in international economic relations. Ukraine's Economic Integration into the World Economy] : Count. Monograph. Ed. Kharkiv, NTU "KhPI", 450 p. [In Ukrainian]
5. Harris, R. (2004). Applied General Equilibrium Analysis of Small Open Economies with Scale Economies and Imperfect Competition. The American Economic Review 74(5).
6. Markusen, J.R., T. Rutherford, and D. Tarr. (2002). Foreign Direct Investment in Services and the Domestic Market for Expertise. Policy and Research Working Paper 2413, WashingtonD.C. The World Bank.
7. Bartmann B. (2012). From the wings to the footlights: the international relations of Europe's smallest states. Commonwealth & Comparative Politics. Volume 50. Issue 4: Independence, Nationalism And Subnational Island Jurisdictions. P. 535-554.
8. Duursma, J. C. (1996). Fragmentation and the International Relations of Microstates: Self-determination and Statehood. Cambridge: Cambridge University Press, 461 p.
9. Williams C. J. (2015). More than seven decades later, Monaco apologizes for deporting. Jews Los Angeles Times. August 27. Available at: <http://www.latimes.com/world/europe/la-fg-monaco-jewsdeportation-apology-20150827-story.html>.
10. Definitiv-Tractat zwischen Seiner Majestät dem Kaiser von Österreich, König von Ungarn und Böhmen, und Höchstihren Alliierten einer Seits, dann, Seiner Majestät dem Könige von Frankreich und Navarra anderer Seits. Geschlossen zu Paris am 20. November 1815, und die Ratifikationen ausgewechselt ebendasselbst am Februar 1816 Available at: <http://www.staatsvertraege.de/Frieden1814-15/2pfv1815-i.htm>.
11. France and Monaco Treaty establishing the relations of France with the Principality of Monaco (with exchange of letters). Signed at Paris on 17 July 1918/ Authentic text: French. Filed and recorded at the request of France on 11 September 1975. Available at: https://web.archive.org/web/20110519065147/http://untreaty.un.org/unts/1_60000/27/26/00053293.pdf.
12. Friedens- und Freundschafts-Tractat zwischen Seiner Majestät dem Kaiser von Österreich, König von Ungarn und Böhmen, und Allerhöchst Ihren Alliierten einer Seits, dann Seiner Majestät dem Könige von Frankreich und Navarra anderer Seits. Geschlossen zu Paris am 30. und ratificiert am 31. May 1814 Available at: <http://www.staatsvertraege.de/Frieden1814-15/1pfv1814-i.htm>.
13. Friedensvertrag von Versailles. ["Versailler Vertrag"]. Vom 28. Juni 1919 Available at: <http://www.documentarchiv.de/wr/vv.html>.
14. Baromètre Commerce de détail - 2019.01 Source : Monaco Statistics. Available at: <https://www.monacostatistics.mc/Publications/Barometer-Retail-trade>
15. Bulletin de l'Economie - 4T 2018 Source : Monaco Statistics. Available at: <https://www.monacostatistics.mc/Publications/Economy-Bulletin>
16. Agreements on Tax Matters. Gouvernement Princier Principauté de Monaco. Available at: <http://en.gouv.mc/PolicyPractice/Monaco-Worldwide/Agreements-on-Tax-Matters>.

Надійшла 03.06.2019 р.

Стаття рекомендована до друку д-ром екон. наук, проф. Карпенко О.О., д-ром екон. наук, проф. Головковою Л.С.